

Chineesch porcelein

over een tentoonstelling in Amsterdam

OKS

Ottema-Kingma Stichting

© 2022 OKS-transcriptie

Chineesch porcelein.

Er wordt in deze maanden te Amsterdam in het gebouw „De Roos” een serie tentoonstellingen van Chineesch porcelein gehouden, waarop wel eens de aandacht gevestigd mag worden. Het is een opéénvolgende serie van afzonderlijke tentoonstellingen van verschillende soorten porcelein, in groote groepen samengevoegd. En naast het bizonder genot van schoonheid, dat daar te genieten valt, is er ook veel te waardeeren en te leeren door die stelselmatige verdeeling in groepen.

't Is wel merkwaardig, dat juist in ons landje, – dat in de 17e en 18e eeuw de groote importeur van Chineesch porcelein in Europa geweest is en waar dit in zulke groote hoeveelheden is aangevoerd, dat het voor dagelijksch gebruik bestemd werd en er zelfs nu nog vrij veel van overal verspreid is, – zoo weinig aandacht geschonken is aan een wetenschappelijke studie hiervan. En dat nog wel, niettegenstaande van het midden van de 17e eeuw af, onze eigen ceramiek bij uitstek, het Delfsche aardewerk, hoofdzakelijk versierd werd in nabootsing van Chineesch porcelein en de welgestelde Hollanders van de 17e en speciaal de 18e eeuw reeds verzamelaars ervan waren en zij in hunne patricische huizen aparte porcelein-kamertjes er op na hielden.

Daarbij is van oudsher de voorkeur bij uitstek geweest voor „blauw” en zijn vele andere soorten, en daaronder de interessantste voor de meeste vroegere en tegenwoordige liefhebbers totaal onbekend gebleven.

De eenige kennis, waarmee de deskundigen en belanghebbenden zich inlieten, was een verzameling van door den antiekhandel uitgevonden benamingen van verschillende versieringen, waarvan het eenige nut is, dat men er mee kan aanduiden, welke teekening men op een of ander stuk gevonden heeft.

Van min of meer algemeene bekendheid zijn de patronen: lange lijzen, flesch en veer, peterselie, Zonnebloem, krab en visch, koekoek in 't huisje, koekoek uit 't huisje, Joosje te paard, strikfleschjes, enz. Verder zijn namen aan modellen ontleend, als: rolwagens, doppepotjes, apostelflesschen en moesten ook de merken het ontgelden. Deze werden aangeduid als zesmerks, (zonder dat er daarbij rekening mee werd gehouden, dat dit merk van 6 woordteekens velerlei verschillende beteekenissen kan hebben), als 't Fje, het doekje enz.

't Is merkwaardig dat dergelijke benamingen tot in 17e eeuwse inventarissen te vinden zijn en 't is zeker ook niet toevallig, dat al deze benamingen betrekking hebben op blauw porcelein.

Een direct gevolg van onze achterlijkheid in dit opzicht is, dat onze verzamelingen van porcelein wel uit groote, soms zelfs enorme hoeveelheden bestaan, doch dat ze zeer eenzijdig zijn en dat er gewoonlijk zelfs geen poging is gedaan om door een systematische opstelling een overzicht te geven. In de toonaangevende verzameling in ons land, in het Rijksmuseum, worden in de laatste jaren pogingen gedaan om hierin verbetering te brengen, doch zoolang zelfs dergelijke verzamelingen zoo hopeloos onvolledig blijven zal van een eenigszins compleet overzicht van Chineseche pottbakkerskunst wel nooit sprake kunnen zijn.

Een zeer interessante collectie oude, veelal via Indië tot ons gekomen stukken, aldaar in bruikleen gegeven door den heer R.D. Verbeek, vormt een belangrijke aanvulling van overigens daar geheel niet vertegenwoordigde soorten.

Dat deze bezwaren nog in veel sterker mate gelden voor de verzameling Chineesch porcelein, welke zich in het Friesch Museum bevindt, spreekt wel van zelf. Wat aantal betreft is het een van de zeer grooten, doch het doel, waarom een dergelijke verzameling bijeengebracht is, drukt geheel het stempel hierop. Het is óf gebruiks-porcelein, bestaande uit: groote eetserviezen, samen zeker

duizenden stuks, meest duplicaten en dozijnen theegoed, enz., óf versieringsporcelein naar den smaak en de behoeften van onze voorouders als: 5- of 7-deelige kaststellen, om kabinetten en keeften te versieren, groote potten, bestemd om onder hooge schouwen te staan, kleine vaasjes voor *étagères*, enz.

Een dergelijke verzameling geeft een compleet beeld van wat onze voorouders aan Chineesch porcelein importeerden en wat zij mooi vonden en in blauw bevat zoo'n verzameling van het allermooiste.

En toch is er zelfs in zoodanige verzameling nog verschil genoeg, om eenige van de fraaiste of merkwaardigste typen naar voren te brengen en op typische versieringen te wijzen. Want wat daar is samengebracht, dateert alles van de laatste jaren van de 16e eeuw tot in de eerste jaren van de 19e eeuw. En als men zich daarvan rekenschap geeft, moet toch ook de weetgierigheid bij ons opgewekt worden, wat als 't oudste en wat als 't jongste beschouwd kan worden.

In de landen om ons heen is men al lang over ons achterlijk standpunt heen. In de eerste jaren van de 18e eeuw werd in Saksen voor 't eerst porcelein gemaakt, dat in samenstelling het Chineesche zeer nabij kwam en uit dienzelfden tijd dateert ook het begin van de groote verzameling door de Saksische keurvorsten in Dresden bijeengebracht en die door dezen hoofdzakelijk van onze Oost-Indische Compagnie werd aangekocht.

In diezelfde jaren brachten de Fransche Jezuïten-orde, die onder de verdraagzame regeering van den toenmaligen Chineeschen keizer tot in het binnenland van China konden doordringen, waardevolle berichten naar Europa. Uit dezen tijd (1712-1722) dateeren dan ook de brieven van Père d'Entrecolles, die in die jaren als zendeling in de groote Chineesche porselein-fabrieksstad King-te-tchin werkzaam was, welke brieven nog als een van de hoeksteen van de porselein-studie beschouwd moeten worden.

Voor al in het midden van de 19e eeuw werden in Frankrijk deze studies voortgezet door Stanislas Julien, Brongniart en later Jacquemard e.a. De laatste schreef tusschen 1860 en 1870 en van hem en zijn navolgers hebben wij de thans nog in gebruik zijnde verdeeling naar de kleuren van de versiering, als: *Famille verte*, *famille rose*, *blanc de Chine*, enz.

En toch is een dergelijke verdeeling ook nog van weinig meer nut en weinig meer wetenschappelijke waarde als die van onzen antiekhandel. Het was nog maar pionierswerk. Eerst in 't laatste kwart van de 19e eeuw kwam hierin verbetering door de Engelschen „Franks” en „Bushell” en de Duitscher „Hirth”.

Wij bezitten een keur van Fransche, Engelsche, Amerikaansche en Duitsche werken over Chineesche ceramiek, doch mij is geen enkel werk in het Hollandsch bekend.

De serie tentoonstellingen in Amsterdam zijn in December begonnen met eene van het zoogenaamde „*blanc de Chine*”. Dit is effen wit porselein, waarvan de beste stukken een ivoor-achtigen tint hebben en toegeschreven worden aan de Ming-dynastie (1368—1643). Hiervan waren 51 stukken verzameld, w.o. prachtbeelden van Chineesche godinnen, fabelachtige dieren, enz. Vooral Kouan-inn, de Godin van de barmhartigheid, naar de Bouddhistische leer, is in dit porcelein vaak afgebeeld. De Indische verzameling te Bergum bezit hiervan ook een prachtstuk.

In deze maand is er een verzameling van 122 stuks z.g.n „*famille verte*” en nog 28 koningsblauw. Onder de eerste groep zijn vele eerste-rangs-stukken, waaronder er zijn die eerst in de laatste jaren uit Chineesch in Europeesch bezit overgingen. En dit is gewoonlijk geen geringe loftuiting, want reeds van oudsher verboden de Chineesche keizers den uitvoer van de mooiste stukken en werd

aan onze kooplui (in de Chineesche annalen genoemd „de roodharige barbaren”, in tegenstelling met de donkerharige Portugeezen, die een eeuw vóór ons in China waren komen opdagen) slechts voor export bestemde waar geleverd.

Onder het koningsblauw, d.i. porcelein met een geheel blauwe glazuur overdekt, dat soms door bovenglazuursch goud is verlevendigd, doch ook dikwijls door in wit uitgespaarde gedeelten verfraaid wordt, zijn de kostbaarste stukken dan weer in die open witte vakken versierd door emailkleuren, in een tweede baksel aangebracht en onze antiekhandel heeft dit betiteld als „koningsblauw met perken in famille-verte-kleuren.” 't Kind moet toch een naam hebben.

Voor Februari krijgen wij een collectie eierschaal en familie rose te zien en ik had het voorrecht dat de verzamelaar mij vooraf eenige stukken toonde. Ik hoop niet te onbescheiden te zijn als ik vertel, dat daaronder „eggshel” kopjes en schoteltjes waren, waarvan de wedergade in Pierpont Morgans collectie zijn en die waard gekeurd werden in het Burlington Magazine te worden afgebeeld en z.g.n. „ruby backed” schaaltes, zooals slechts alleen in eerste verzamelingen worden gevonden. Daarbij stelt de verzamelaar, de heer A. Vecht, handige catalogi beschikbaar, waarin een vlot geschreven voorrede den leek eenige waardevolle gegevens verschaft, die hem in staat stellen het geziene beter te begrijpen.

Ieder die deze tentoonstellingen gaat zien, zal een machtigen indruk krijgen van de veelzijdigheid van het Chineesche porcelein al moet hij er dan direct bij overwegen, dat er buiten dit nog vele andere soorten van Chineesche ceramiek zijn. Want er ontbreken dan zeker nog de gekleurde glazuren uit het groote vuur, de zoogenaamde Celadon, Sang de boeuf, flambés, enz., en de stukken uit de vroegere perioden, die in ons land zeer zeldzaam zijn. Ook daarvan bezitten de verzameling te Bergum en de collectie Verbeek goede exemplaren. Aan het omschrijven van afzonderlijke stukken zal ik mij niet wagen.

Wie Chineesch porselein wil waardeeren en genieten, moet het gaan zien.

N.O.

Leeuwarder Courant
16-01-1915